

НОПРОВОЗНОІВЧИ ЗОШИТИ

THE ETHNOLOGY NOTEBOOKS

двомісячник. 1995. зошит 1 (січень-лютий).

Від редактора

Шановний Читачу! Розмірковуючи над тим, як вийти до Тебе, щоб написане слово, яке нестиме інформацію про народну культуру з минулого через наше сьогодні у майбутнє, змогло бути поміченим, викликало зацікавлення, вважаємо за найголовніше не вдаватися до надмірного прикрашування. Це веде до лукавства, що може спричинитися до неправди, спотворення і применшення дивовижних народних традицій. Адже традиційний народний пласт настільки органічний і величний, що будь-яке декорування може його знебарвити, навіть надірвати животворність народного феномена. Народна культурна традиційність належить до тих явищ, які впродовж тисячоліть зберігали і зберегли народ.

Цілющою водою для українців були його обряди, звичаї, ритуали. Олекса Воропай, відомий український народознавець, доволі масштабно розкрив значимість звичаїв "Звичаї народу — це ті прикмети, по яких розпізнається народ не тільки в сучасному, а і в його історичному минулому".

Пропонований Вам колективом вчених Інституту народознавства НАН України двомісячник має на меті допомогти зорієнтуватися в автентичності явищ народно-традиційної культури і побуту, подати історичні і найновіші наукові версії їх походження і впливу на формування душі і буття українця.

Адже активне повернення до традиційного, хоч і не достатньо відомого, духовного пласту, призвело у деяких випадках до небажаного спрощення, змішання, неточності, а почасти і вульгаризації оригінальних явищ. Наступила та пора, коли необхідно відсіяти зерно від половини, відповідально поставитись до багатющої історичної, духовної, культурної спадщини незбореного народу. Ще кровоточать рани, завдані національній пам'яті цинічними окупаційними режимами, кожен з яких з несамовитою люттю захарачував народні джерела.

Однак прикро, коли через незнання, можливо мимоволі, появляється масовим тиражем народознавча література зі значними фактологічними неточностями, а, особливо, — з необгрунтованими підходами до концептуальних засад української етнології. Надто широкий спектр наукових версій щодо походження українського народу і динаміки його становлення. Ще появляються ортодоксальні твердження на зразок "Україна — багатонаціональна держава" або "народи України", тоді як в Україні живе один народ і одна нація — це українці. Має природне право називатися народом кримсько-татарське населення Криму. Ні за яких умов не можна віднести до категорії "народ" чи "нація" в Україні росіян, поляків, євреїв, угорців, білорусів та інших як таких, що мають свої етнічні території і держави.

Маємо намір викликати наукову дискусію з приводу деяких етнологічних, мистецтвознавчих проблем, залучити до цього вчених з-поза меж України. Наприклад, усіх українців, які розсіяні за межами України, що їх звикли називати — "в діаспори".

А як тоді називати українців, які досі живуть на історично етнічних територіях, хоча і не в межах держави? Це ж не розсіяне населення, а автохтони! Адже в тих державах, до яких тепер належать українські етнічні території, не заперечують цього історичного факту (слід підкреслити, на них не претендує Україна). Може такі території слід окреслити терміном "українське зарубіжжя"?

Читач неодмінно зустрінеться з повідомленнями і аналізом з історії української етнології, фольклористики, мистецтвознавства, буде розказано про старійшин науки з цікавими епізодами їх творчості і життя. Не проминемо, щоб не ознайомити читачів з найновішою вітчизняною і світовою літературою, конференціями, дискусіями, подамо розмови з відомими людьми, цікавими оповідачами. Сподіваємося зацікавити наших педагогів і, водночас, їм допомогти, адже зовсім не просто виробити систему у викладанні народознавства в школі. Бо ж створені ентузіастами, але не фахівцями-етнографами методички рясніють неточностями. В одній з таких можна прочитати, що Яворівщина і Гавареччина відносяться до етнографічної Бойківщини, а буковинці становлять окрему етнографічну групу тощо. Віримо, що "Народознавчі Зошити" зуміють оперативно забезпечити двосторонній зв'язок "автор читач", "читач автор", щоб з'ясувати усе, що цікавитиме Вас з українського народознавства, фольклористики, образотворчого і народного мистецтва.

До зустрічі.

Редактор Степан ПАВЛЮК

Stepan PAVLIUK, editor-in-chief

Анонс події

24 — 25 жовтня 1995 року в Інституті народознавства НАН України відбудеться Міжнародна науково-теоретична конференція "ЕТНОГРАФІЧНЕ МУЗЕЙНИЦТВО В УКРАЇНІ: СТАНОВЛЕННЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ", присвячена 100-річчю з часу заснування Музею Наукового товариства ім. Шевченка.

Концепції

Роман КИРЧІВ

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОГРАФІЇ

Roman KYRTSHIV. The History of the Ukrainian Ethnography.

У даному матеріалі викладено концептуальні засади фундаментальної "Історії української етнографії", працю над якою розпочато групою київських та львівських етнографів.

У наукових колах українських етнографів віддавна обговорюється проблема написання узагальнюючої праці з історії становлення і розвитку української етнографічної науки. Стосовно цього предмета в нас є лише розробки окремих питань з історії української етнографії, нарисові освітлення деяких періодів і дослідників. Узагальнюючі історіографічні спроби опрацювання цієї теми відносяться ще до минулого і початку нашого століття. Це відома "Історія русской этнографии" Олександра Пипіна, третій том якої "Этнография малорусска" (СПб., 1891) присвячений розглядові доробку в сфері українського народознавства, четвертий том "Історії літератури руської" Омеляна Огоновського (Львів, 1894), нариси Миколи Сумцова, Філарета Колесси. Слід зауважити, що всі ці праці більшою мірою стосуються історії української фольклористики, ніж властиво етнографії. До того ж, на сьогодні вони дуже застарілі.

Отже, створення наукової історії української етнографії — справа вельми важлива і особливо на часі у зв'язку з теперішнім посиленням уваги до народознавчих студій, до глибшого пізнання історії і культури свого народу. Така праця потрібна спеціалістам-науковцям, викладачам і студентам, учителям і всім тим, хто хотів би дещо більше знати цю галузь українознавства.

Ще донедавна справжнє наукове опрацювання історії української етнографії було ускладнене закритістю багатьох імен, праць та інших фактів, догматикою марксистської методології й більшовицько-партійним ідеологічним деспотизмом. До того ж тяжило і негласне, але послідовне всляке гальмування розвитку всіх галузей українознавства, в тому числі й української етнографії.

Розвал тоталітарної системи і відновлення